

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning
Lärarprogrammet, examensarbete 10 poäng

*”Framtiden när det gäller möjligheter att få jobb känns
hyfsat trygg för min del”*

**-Elevs erfarenheter av att studera på omvårdnadsprogrammet
samt en kartläggning av deras framtidsplaner**

Eva Björklund Catarina Lundberg Gunilla Svanström

”LAU660”

Handledare: Gerd Martinsson

Examinator: Birgitta Niklasson

Rapportnummer: HT06-5200-01

Abstract

Examinationsnivå	Lärarprogrammet LAU 660 examensarbete 10 p
Titel	<i>”Framtiden när det gäller möjligheter att få jobb känns hyfsad trygg för min del”</i> -Elevens erfarenheter av att studera på omvårdnadsprogrammet samt en kartläggning av deras framtidsplaner
Författare	Eva Björklund, Catarina Lundberg och Gunilla Svanström
Termin och år	Höstterminen 2006
Institution	Institutionen för vårdvetenskap och hälsa
Handledare	Gerd Martinsson
Rapportnummer	HT06-5200-01
Nyckelord	Omvårdnadsprogrammet, Erfarenheter, Arbetsplatsförlagd utbildning, Framtidsplaner.

Undersköterskans yrkesroll har genomgått många förändringar. Flera undersökningar har visat att framför allt äldreomsorgen står inför stora utmaningar i framtiden till att kunna rekrytera personal inom vård och omsorg. Syftet med vår studie var att få ta del av elevens erfarenheter av att studera på omvårdnadsprogrammet, deras upplevelser av den arbetsplatsförlagda utbildningen och elevernas framtidsplaner. Undersökningsdeltagarna var elever på omvårdnadsprogrammet i årskurs tre. Data insamlades genom enkät med tre huvudområden: erfarenheter av att gå på omvårdnadsprogrammet, upplevelsen av arbetsplatsförlagd utbildning och elevens framtidsplaner efter gymnasiet. Enkäten omfattade 16 frågor med möjlighet till egna kommentarer samt övriga synpunkter. Analys av resultat har genomförts i Excel samt manuellt. Svarsfrekvensen var 83 %. Resultatet visar att eleverna valt att gå på omvårdnadsprogrammet för att de vill arbeta med och hjälpa människor. En stor grupp svarade att det var en väg till ett annat människovårdande yrke som t ex. sjuksköterska, polis och socionom. De allra flesta av deltagarna upplevde att deras förväntningar på omvårdnadsprogrammet hade uppfyllts eller delvis uppfyllts. Drygt hälften, 53 % av eleverna ansåg att de fått grundläggande kunskap för att kunna arbeta i yrket. av de tillfrågade ansåg 68 % att 15 veckors APU är tillräckligt för att kunna utöva den praktiska delen på programmet, medan 32 % av dem inte tyckte det var tillräcklig tid. Av eleverna kunde 34 % påverka var de skulle få göra sin APU-placering och 30 % uppgav att de kände till hur arbetsmarknaden för omvårdnadspersonal ser ut i framtiden. Av de tillfrågade var det 82 % som tror att det finns en möjlighet att få ett arbete inom vård och omsorg efter gymnasiet. De flesta eleverna säger sig vara nöjda med att ha valt omvårdnadsprogrammet men trots detta vill endast knappt hälften arbeta inom vård och omsorgsycket efter utbildningen. För oss som lärare på omvårdnadsprogrammet är det en utmaning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sida

Inledning	1
Bakgrund	1
Omvårdnadsprogrammets framväxt	1
Omvårdnadsprogrammets syfte och mål	1
Programmets karaktär och uppbyggnad	2
Programmålet	2
Arbetsförlagd utbildning	3
Samråd skola-arbetsliv	3
Samverkansavtal	4
APU på olika skolor	5
Synpunkter på APU	5
Yrkesroller och kompetens	6
Personalsituationen	9
Framtidsutsikter för vårddyrket	10
Framgångsrika projekt	11
Syfte	12
Metod	12
Enkät	12
Urval och undersökningsgrupp	13
Datainsamling och genomförande	13
Databearbetning, bortfall och analys av data	13
Etiska övervägande	13
Resultat	14
Varför välja omvårdnadsprogrammet?	14
Erfarenheter av att studera på omvårdnadsprogrammet	15
Upplevelser av den arbetsplatsförlagda utbildningen (APU)	17
Framtidsplaner för elever på omvårdnadsprogrammet	20
Redovisning av deltagarnas övriga synpunkter	22
Diskussion	23
Metoddiskussion	23
Resultatdiskussion	23
Referenser	25
Bilaga 1: Missivbrev rektor och lärare	
Bilaga 2: Missivbrev elever	
Bilaga 3: Enkät	

Inledning

Anledningen till att vi valt att göra denna undersökning är att vi som blivande lärare på omvårdnadsprogrammet är intresserade av att få reda på hur eleverna själva ser på sin utbildning. Under vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU) blev vi uppmärksammade på att såväl kunskapsnivå som elevmotivation dalat under senare år och detta ser vi som ett problem, då efterfrågan på personal med utbildning från bland annat omvårdnadsprogrammet förväntas att öka. Vår förhoppning är att det resultat vi får i vårt arbete, kan ge oss en indikation på såväl styrka som svaghet i dagens utbildning och i ett längre perspektiv, kanske en grund till förändring med ökat engagemang som följd.

Bakgrund

Omvårdnadsprogrammets framväxt

Det omvårdnadsprogram som vi har i dag har sin grund i tidigare hemsamarit och sjukvårdsbiträdesutbildningar. Innehållet i utbildningen har förändrats genom åren, vad det gäller innehåll, form och nivån på utbildningen. Utmärkande har ändå varit ambitionen att ge dessa traditionellt kvinnliga yrken en teoretisk grund. Utbildningen skulle ge status och bättre anställningsmöjligheter för kommun och landsting. Undersköterskeutbildningen har funnits sedan 1946. Det var ett fåtal av dem som utbildade sig till undersköterskor som tog arbete inom äldreomsorgen. Undersköterskeutbildningen blev 1976 en 40-veckors specialkurs. Utbildningen till hemsamarit och vårdbiträden slogs ihop 1977 och kallades utbildning till vårdbiträden inom sjukvård och social service. Yrkeskolan blev en del av gymnasieskolan 1971 och all ungdomsutbildning skedde i gymnasieskolans regi. På gymnasiet startades vårdlinjen, där eleverna efter ett år blev vårdbiträden och efter två år undersköterska. Konsumtionslinjen med inriktning hemvård var en linje som försökte att profilera sig mot social service, den lades ner 1986. Sociala servicelinjen var inriktad mot sociala serviceyrken men den kom inte förrän 1982. Dessa tre linjer var så kallade "flicklinjer". Nuvarande omvårdnadsprogram startade 1991 med en gemensam kursplan för all gymnasieutbildning inom sjukvård och socialvård. I samband med det försvann alla kortare specialkurser till vårdbiträde och undersköterska. Efter ett riksdagsbeslut 1991 fick gymnasieskolan en helt ny uppbyggnad med 16 program varav 14 blev i första hand yrkesinriktade och två studieförberedande. Omvårdnadslinjen omstrukturerades nu till omvårdnadsprogrammet och blev treårigt och innehöll kärnämnen, karaktärsämnen och valbara kurser (Skolverket, 2001).

Omvårdnadsprogrammets syfte och mål

I skolverkets utgåva (2000) av omvårdnadsprogrammet Gy 2000, program mål, kursplaner, betygskriterier och kommentarer står det bland annat att läsa vad omvårdnadsprogrammets och programmålets intentioner är. Nedan följer en beskrivning av omvårdnadsprogrammet och dess syfte och mål (Skolverket, 2000).

"Omvårdnadsprogrammet syftar till att ge grundläggande kunskaper för arbete i verksamheter inom hälso- och sjukvård samt vård och omsorg. Programmet syftar även till att ge en grund för ett fortsatt lärande i arbetslivet och för vidare studier" (Skolverket 2000, s. 9).

Programmets karaktär och uppbyggnad

Omvårdnadsprogrammet kännetecknas av kunskaper om människan ur biologiskt, psykologiskt, socialt och existentiellt perspektiv och omfattar människans hela livslopp. Ambitionen att främja människors hälsa och stödja varje individs förmåga att utveckla sina resurser är utgångspunkten för såväl hälso- och sjukvård som vård och omsorg. I utbildningen sammanlänkas därför grundläggande kunskap från olika områden som exempelvis psykologi, sociologi, pedagogik, medicin och omvårdnadsvetenskap. Utbildningen utgår från en värdegrund som betonar människors lika värde, mänsklig värdighet och välbefinnande. Detta utgör en central begynnelsepunkt för arbete inom hälso- och sjukvård samt vård och omsorg. De verksamheter som utbildningen i första hand förbereder för styrs av en lagstiftning som kännetecknas av tankar om solidaritet och lika rättigheter för människor. Etiska aspekter spelar en särskilt viktig roll och genomsyrar utbildningen som helhet (Skolverket, 2000).

Vidare skriver Skolverket att utbildningen också ger förståelse i hur man möter och kommunicerar med människor i olika vård- och omsorgssituationer och på vilka sätt människors olika erfarenheter har betydelse i sådana möten samt åskådliggör skillnaden mellan mäns och kvinnors förutsättningar och villkor. I utbildningen beaktas även sådana kulturella och religiösa mönster som präglar människans liv. Språket är där ett redskap för kommunikation men också för reflektion och lärande. Att utveckla kunnandet i att använda språket är ett ansvar för alla ämnen inom utbildningen. En interaktion mellan kärnämnen och karaktärsämnen är nödvändig för att utbildningen skall utveckla den kompetens som efterfrågas (Skolverket, 2000).

Skolverket säger också att kunskaps- och teknikutvecklingen påverkar arbetet inom hälso- och sjukvård samt inom vård och omsorg såväl i nyttjande av medicinsk utrustning som för dokumentation i arbetet. Utvecklingen ger nya möjligheter att söka information, att skapa kontakter över nationsgränser, då kunnigheten i främmande språk kommer till användning. Utbildningen utvecklar elevers förmåga att observera, uppfatta och värdera förhållanden och påståenden, att ta hänsyn till olika behov och förutsättningar bland människor från andra kulturer samt arbeta både självständigt och tillsammans med andra i arbetslag. Den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen utgör en viktig del inom omvårdnadsprogrammet och ger förutsättningar för en samordning och en djupare förståelse av de skilda kunskapsområden som ingår i utbildningen. Detta lägger också en bas för fortsatt lärande och utveckling av förmågan att hantera mänskliga relationer i vård och omsorg. Miljöperspektivet präglar utbildningen både vad det gäller förutsättningar och för en ekologiskt hållbar utveckling. Omvårdnadsprogrammet har inga nationella inriktningar (Skolverket, 2000).

Programmålet

I program mål för omvårdnadsprogrammet står det att :

För varje gymnasieprogram finns mål som formulerar programmets sammanhållande tanke. Programmålen ger en helhetsbild av programmet i fråga och skall åstadkomma utmärkande drag på såväl kärnämnen som karaktärsämnen och den arbetsplatsförlagda utbildningen (APU). Programmålen skall ansvara för att programmets olika delar hänger samman och bildar en helhet. Programmålens uppgift är att sätta in kurserna i ett sammanhang och markera att kärn- och karaktärsämnen hör ihop. Det fungerar också som utgångspunkt för förberedelse av undervisningen i de olika kurserna. Samma kärnämneskurser förekommer på alla program. Kursplanerna är desamma, men utformningen av undervisningen kan ske på olika sätt genom

att stoff och metod varieras och anpassas till de olika programmen. A-kursen i engelska, för att ta ett exempel, kommer inte att se likadan ut på omvårdnadsprogrammet som på hantverksprogrammet eller på samhällsvetarprogrammet. Skälet till detta är att programmen har olika mål (Skolverket, 2000).

”Sammanfattningsvis kan programmålen sägas ha följande uppgifter:

- tydliggöra helheten och sammanhanget i utbildningen
- ge information till elever och föräldrar om vad de kan förvänta sig av utbildningen
- vara underlag för lärares diskussioner om utbildningen och samordning av undervisningen
- vara ett redskap vid lärares och elevers gemensamma planering
- utgöra ett underlag i kommunikationen mellan skola och arbetsliv om bl.a. arbetsplatsförlagd utbildning
- ge handledare på arbetsplatsen förståelse för vad utbildningen syftar till
- vara en utgångspunkt för arbete med kursplaner och utvärdering” (Skolverket, 2000 s,8).

I programmålet formuleras alltså själva tanken bakom programmet. Här preciseras också vad skolan garanterar att eleverna skall kunna när de fullföljt sin utbildning (Skolverket, 2000).

Arbetsplatsförlagd utbildning

Arbetsplatsförlagd utbildning (APU) skall enligt gymnasieförordningen (1992:394) ingå i utbildningen på omvårdnadsprogrammet. Eleverna skall göra APU under minst 15 veckor, där varje vecka motsvarar garanterad undervisningstid om 24 timmar, under gymnasietiden. (Skolverket, 2001).

Samråd skola – arbetsliv

Enligt Lpf (1994) 1.2 ska skolan ”eftersträva ett bra samarbete med arbetslivet, vilket är viktigt för all gymnasial utbildning men av avgörande betydelse för den yrkesförberedande utbildningens kvalitet” (Lpf 94).

Ett väl fungerande samråd mellan skola och arbetsliv är mycket lättare att få till i teorin än det är i praktiken, vilket den kartläggning visar, som yrkesutbildningsdelegationen tillsammans med Myndigheten för skolutveckling (2006) genomfört.

Kartläggningens huvudsakliga syfte har varit att få heltäckande nulägesbeskrivning av hur lokalt samråd fungerar och är organiserat. Undersökningen ska också bidra med att identifiera problem och möjligheter för det lokala samrådet och kunna ligga till grund för utvecklingsinsatser inom området. Fyra områden valdes ut, som sammantaget bedömdes kunna ge en helhetsbild av hur det lokala samrådet fungerar idag. De områden som ingår i kartläggningen är; 1. Förekomst, organisation och representation, 2. Samrådsfrågor, inflytande och förbättring av samrådet, 3. Handledarutbildning, 4. Kontakter med arbetslivet, arbetssätt och APU. Sammanlagt skickades 1900 enkäter ut till programansvariga på samtliga yrkesförberedande program på Sveriges gymnasieskolor. Resultatet visar bland annat att på ca 70 % av de yrkesförberedande programmen förekommer det idag någon form av programråd eller yrkesråd. På ungefär en tredjedel av alla program har man handledarutbildning och här sticker omvårdnadsprogrammet ut genom att närmare 80 % av respondenterna svarat att det förekommit handledarutbildning under de senaste två åren. De flesta handledningar har dock inte varit längre än en dag (Myndigheten för skolutveckling, 2006).

På en öppen fråga fick respondenterna svara hur man skulle vilja förbättra samrådet med arbetslivet. Svaren har kategoriserats och rangordnats utifrån hur vanligt förekommande de varit;

1. Upprättande av programråd samt bättre fungerande programråd
2. Ökad aktivitet/större engagemang från arbetslivet
3. Mer tid för samverkan/samråd
4. Handledarutbildning
5. Bättre APU
6. Förändrad syn på varandras verksamheter
7. Möjlighet att ge företagen ersättning
8. En huvudsaklig samordnare för arbetslivskontakter

Övriga önskemål var en mer förankrad organisation inom skolorna för arbetslivskontakter, för att inte ansvaret ska behöva ligga på en eldsjäl samt viljan att med hjälp av arbetslivet höja statusen på yrket och indirekt öka attraktiviteten hos de yrkesförberedande programmen. Ett genomgående tema var kontinuitet och det gällde hur man samråder, vilka som deltar, när man träffas samt vilka förutsättningarna är (Myndigheten för skolutveckling, 2006).

Samverkansavtal

I september 2003 tecknade Västra Götalandsregionen på uppdrag av regionens vårdverksamheter ett samverkansavtal med berörda utbildningssamordnare av omvårdnadsprogrammet och dess påbyggnadsutbildningar. Syftet är att höja kvalitén för vårdutbildningar på gymnasienivå genom att förbättra APU inom sjukhusvården till både form och innehåll. Form innebär att samordna utbudet av APU-platser inom Sahlgrenska universitetssjukhuset (SU) och Kungälvssjukhus. Man vill på detta sätt bland annat säkerställa en utbildningsvolym som motsvarar rekryteringsbehovet. Med innehåll menas en handledningsmodell som säkrar kvalitén på APU. Västra Götalandsregionen har gett Göteborgsregionen (GR) i uppdrag att samordna hanteringen och detta resulterar bland annat i positiva kommunekonomiska effekter och mångfalden i utbudet ökar genom att alla får tillgång till APU-platser på samtliga sjukhus inom GR:s 13 medlemskommuner. Tidigare måste var och en av utbildningssamordnarna ringa och fråga om APU-platser.

www.grutbildning.to/skola_arbetsliv

Projektet har utvecklats och nu finns det 3000 privata och offentliga företag registrerade som samarbetspartners på Praktikplatsen.se, som är en del av GR utbildning. I denna samordning ingår dels att skapa nya kontakter med företag som är intresserade av samarbete med skolor och dels att vidmakthålla och uppdatera dessa kontakter. Elever och lärare kan logga in och söka bland de olika företagen efter information, planera in APU-perioder, se vilka APU-platser som är tillgängliga, söka platser, se vilka platser eleverna har sökt, göra definitiva platsbokningar samt få hjälp med utskick till APU-platsen. För närvarande är 70 grundskolor och 20 gymnasieskolor/vuxenutbildningssamordnare registrerade användare av Praktikplatsen. www.grutbildning.to/skola_arbetsliv

APU på olika skolor

Katrinelunds Hälso- och elitidrottsgymnasium i Göteborg är ett av de gymnasium, som från och med höstterminen 2006 använder sig av GR:s samordning. Den arbetsplatsförlagda utbildningen är totalt 16 veckor och förlagd till olika arbetsplatser som äldreboende, gruppboende, daglig verksamhet och sjukhus. APU har en viktig roll för att skapa helhet i utbildningen. Den ska ge kompetens och ökad förståelse för den yrkesverksamhet som programmet förbereder för. Göteborgs stad skriver i sin information om omvårdnadsprogrammet på Katrinelundsskolan följande: "Omvårdnadsprogrammet på Katrinelund är till för dig som vill arbeta med människor. Under utbildningen väljer eleverna en inriktning:

- Sjukvård/psykiatri
- Barnsjukvård/funktionshinder
- Studieförberedande

Katrinelund har dessutom många populära och intressanta valbara kurser. Några elever är också antagna som elitidrottare. Omvårdnadsprogrammet samarbetar mellan olika ämnen som till exempel vårdämnen med svenska, matematik eller idrott och hälsa. Efter genomgången utbildning är möjligheterna till att få anställning mycket goda. De arbeten som kan bli aktuella är inom friskvård, äldreomsorg, funktionshinder, psykiatri och sjukvård. Du kan naturligtvis också läsa vidare på högskola eller universitet"(Göteborgs stads utbildning, 2006).

Ellwynska skolan i Katrineholm är en kommunal skola med ca 160 gymnasieelever på omvårdnadsprogrammet. De flesta är förstahandssökande. Här har man 28-30 veckors praktik, eftersom man tror att eleverna behöver befästa de teoretiska kunskaperna med att praktiskt få utföra dem innan de kommer ut i omvårdnadsyrken. I åk 3 kan man även välja att göra sin APU utomlands. www.Katrineholm.se

På St Görans gymnasium i Stockholm har man ett omvårdnadsprogram med utökad APU på 20 veckor. Som en försöksverksamhet har man planerat så att en stor del av karaktärsämneskurserna kommer att vara arbetsplatsförlagda. Som valbar kurs kan man också välja LIA, Lärande i Arbetslivet, på 700 poäng fördelat på åk 2 och 3 och få ännu mer praktik.www.stn.edu.stockholm.se

Consensus Vård och Hälsogymnasium i Lund är en fristående skola med cirka 180 elever. I skolans kvalitetsredovisning för 2004-2005 var det många elever som i utvärderingen svarat att de upplevde att APU ger en ökad förståelse för teorin. Skolan har även ansökt om en utökad APU för de elever som lär in bäst genom praktiskt arbete. Det skulle bland annat bidra till att öka möjligheterna för skolan att möta den enskilde elevens olika behov i utbildningen samt innebära en klar kvalitetsförbättring (Consensus Vård och Hälsogymnasium, 2005).

Synpunkter på APU

Flera organisationer och myndigheter har lämnat in synpunkter och yttranden när det gäller det betänkande som Gymnasiekommittén förde fram inför gymnasiereformen som skulle ske 2007. Betänkandet heter Åtta vägar till kunskap - En ny struktur för gymnasieskolan. Man har lagt fram förslag på förändring inom olika områden, som till exempel sektorsgemensamma block och annan kärnämnesstruktur. En del ägnas åt APU och lärande i arbetslivet, där man

bland annat belyser vikten av samverkan mellan skola och arbetsliv. Myndigheten för skolutveckling är en av de myndigheter som lämnat in ett yttrande. Man noterar att det tidigare minsta antalet APU veckor, det vill säga 15 veckor kvarstår som i nuvarande förordning samt att skrivningen har försvagats på så sätt att det i betänkandet står att eleverna bör få minst 15 veckor, istället för nuvarande text där det står skall. De yttre ramarna för APU blir därmed otydligare, vilket skulle kunna påverka de yrkesförberedande utbildningarnas status och kvalitet. Myndigheten för skolutveckling ser också positivt på förslaget när det gäller att förbättra såväl handledarutbildningen som yrkeslärares möjlighet till arbetsplatsbesök. Dessa ses som viktiga kvalitetsfaktorer för samarbetet mellan skola och arbetsliv. Trots att stor samstämmighet råder om att samverkan skola/arbetsliv är bra för alla parter; elev, gymnasieskola, kommun, näringsliv och tillväxt, så händer inte mycket och det finns stora ojämlikheter vad det gäller utbudet och kvalitén på samverkan skola/arbetsliv. Något som Myndigheten för skolutveckling befarar ska bestå även i fortsättningen (Myndigheten för skolutveckling, 2003).

Även arbetsgivarorganisationen Almega är en av dem som lämnat in synpunkter. I Almega samverkar bland andra samhällförbundet, tjänsteförbunden, bemanningsföretagen, medie- och informationsarbetsgivarna samt vårdföretagarna. www.almega.se

Johnsson & Assermark (2003) skriver bland annat att Almega har dåliga erfarenheter av APU. Man menar att de yrkesinriktade programmen inte fungerar tillfredsställande och att detta bland annat beror på att eleverna är dåligt förberedda på vad som skall ingå i APU-perioden och att det kommer att krävas att skolan har resurser till att bättre förbereda eleverna för APU (Johnsson & Assermark, 2003).

Enligt Johnsson & Assermark (2003) får inte företagen den information och det stöd från skolan som krävs och de tillstyrker kommitténs förslag om att lärarna ges utökad möjlighet att besöka elevernas arbetsplatser. Det är också viktigt att handledarfrågan uppmärksammas, det vill säga att skolan erbjuder handledare återkommande utbildning. Kontakten med arbetslivet ska vara av hög kvalitet för att den ska vara meningsfull för eleven. En dåligt genomförd APU kan riskera att verka avskräckande för eleven. Vidare menar man att dagens problem i gymnasieskolan inte enbart beror på programstrukturen utan kan hänföras till arbetsformer och undervisningsmetoder, vilka ses som alltför traditionella, vilket försvårar ett pedagogiskt nytänkande i undervisningen och hindrar samverkansformer med företagen (Johnsson & Assermark, 2003).

Liknande påpekanden framförs av elever i ett fördjupningsarbete i Vårdpedagogik. Tio före detta elever har djupintervjuats om hur de upplever de kunskaper de tillägnat sig på omvårdnadsprogrammet. Resultatet visar att det inte alltid är så att den kunskap eleven får i skolan, teoretiskt och/eller praktiskt, stämmer överens med den verklighet de möter under praktikperioden eller då de börjar arbeta. Den praktiska utbildningen upplevs som en liten del i utbildningen, men den del som ger helheten och kunskapens sammanhang. (Gunnarek & Lidskog, 2001)

Yrkesroller och kompetens

Törnquist (2006) ger en bild av omvårdnadspersonalens yrkeskompetens. Bakgrunden till detta är Socialstyrelsens rapport Investera nu (2004), där nio myndigheter samarbetat i en handlingsplan för kompetensförsörjning inom vård- och omsorg. Törnquist har i samband med detta fått i uppdrag att utforma ett underlagsmaterial baserat på avhandlingar,

vetenskapliga artiklar och FoU-rapporter. SOS (2004) skriver bland annat att kraven på yrkeskompetens i den framtida omsorgen om äldre och funktionshindrade kommer att öka. Yrkeskompetensen ska vara baserad på följande resurser

- Stödjande av den äldre och den funktionshindrades resurser:
- Rehabilitering och habilitering
- Sjukdomar och skadors konsekvenser
- Förebyggande av sjukdom och främjande av hälsa
- God omvårdnad
- Självkännedom och samarbetsförmåga
- God omvärldsorientering
- Muntliga och skriftliga färdigheter i det svenska språket
- Teknisk kompetens

Yrkeskompetens innebär både kunskap, att veta något om det vi ska utföra och färdighet själva utförandet (Törnquist, 2006).

I sin studie fokuserar Törnquist på följande uttryck; yrkeskunnande, nyckelkvalifikation och värdegrund, som ett sätt att kategorisera litteraturen. ”Nyckelkvalifikation används som en sammanfattande beskrivning av de kvaliteter som gör det möjligt för individen att fungera i en föränderlig tillvaro eller möta nya typer av situationer inom ett föränderligt arbetsliv” (Törnquist, 2006).

Dessa nyckelkvalifikationer kan delas in i fyra huvudkategorier; kognitiva färdigheter (lära sig, planering, argumentation, problemlösning), kommunikativa färdigheter (läsa, skriva, lyssna), sociala färdigheter och interpersonella relationsfärdigheter (arbeta i grupp, samspelsteknik, emotionell förmåga) samt personliga färdigheter (självständighet, ansvar, omdöme) Värdegrunden ska vara förankrad i allt arbete som omvårdnadspersonalen gör och genomsyra arbetet inom de tre stora yrkesgrupper Törnquist valt att uppdelat personalen i; omsorgen om äldre, omsorgen om funktionshindrade samt hälso- och sjukvård (Törnquist, 2006).

I omsorgen om äldre arbetar man ofta efter socialtjänstlagen (SoL) och Törnquist (2006) refererar till en enkätstudie från 2002 som säger att av de anställda på särskilda boendeformer (ålderdomshem och serviceboende) var hälften vårdbiträden och hälften undersköterskor. De huvudsakliga arbets/kunskapsområdena består av omsorgsuppgifter, sociala uppgifter, hushållsuppgifter, medicinska uppgifter och administrativa uppgifter. Omvårdnadspersonal ska ha personlig kompetens både mot den äldre men även mot kollegor och det är en förutsättning för omsorgsarbetets kvalitetsanspråk. Denna kompetens ses ibland som lika viktig eller viktigare än formell utbildning. En annan kunskapssyn, som Törnquist finner i sin studie, menar dock att utbildad omvårdnadspersonal utsätter de äldre för risk. Kunskap är mer än bara sunt förnuft. Man bör som omvårdnadspersonal i arbete med äldre ha kunskaper om bland annat demenssjukdomar och sociala faktorer kring dessa som kan påverka samt läkemedelshantering. Ytterligare kunskaper bör finnas inom gerontologi och beteendevetenskap. Viktiga nyckelkvalifikationer är sociala färdigheter och interpersonella relationsfärdigheter samt kommunikativa färdigheter. Den värdegrund som ska genomsyra arbetet är den äldres välbefinnande (Törnquist, 2006).

När man pratar om omsorgen om funktionshindrade, gäller det omvårdnadspersonal som arbetar med personer som har fysiska eller psykiska handikapp alternativt utvecklingsstörning. Här arbetar man ofta efter Lagen om stöd och service (LSS). Viktiga

kunskaper som omvårdnadspersonal behöver i sitt arbete med funktionshindrade är inom områdena; förhållningssätt (t ex följa LSS-intentioner, etik och moral, självbestämmande, kris och utveckling samt kroppsspråk mm), handikappkunskap (t ex om förvärvade eller medfödda hjärnskador, samhällets handikappverksamhet och lagstiftning, samt hemsjukvård och vård i livets slut, mm) och metod/arbetsplatsutveckling (t ex målplanera och dokumentera). Ytterligare viktiga yrkeskunskaper handlar om tekniska hjälpmedel, psykologi och kommunikation. Även inom detta område, omsorgen om funktionshindrade, finns en tendens att betona den personliga lämpligheten på bekostnad av den formella kompetensen. Nyckelkvalifikationerna här är desamma som för omsorgen om äldre, det vill säga sociala och interpersonella relationsfärdigheter samt kommunikativa färdigheter. Värdegrunden som genomsyrar arbetet är att omvårdnadspersonalen ska arbeta tillsammans och i samarbete med den funktionshindrade (Törnquist, 2006).

Att arbeta inom hälso- och sjukvård innebär i regel att arbeta inom landstingskommunal sjukvård och vanligtvis är det hälso- och sjukvårdslagen (HSL) som gäller. Det finns en stor spännvidd mellan de arbetsuppgifter som utförs och olika modeller att arbeta efter, t ex parvårdsmodellen, som ofta förekommer inom akutsjukvården, vårdlagsmodellen som återfinns på vårdavdelningar och mottagningar samt kontaktmannamodellen som mest förekommer inom psykiatrin. Grunden för yrkeskompetensen är en allmänmänsklig kompetens och tyngdpunkten i vård av sjuka ligger på omvårdnadsuppgifter och medicintekniska uppgifter. Den allmänna omvårdnaden förutsätts ha sin utgångspunkt i den sjukes personlighet, livsstil och intresseinriktning medan den specifika omvårdnaden tar sin utgångspunkt i den sjukes medicinska tillstånd och hälsostatus. De kunskaper som är viktiga är kunskaper om människan fysiskt, psykiskt, socialt och kulturellt vid hälsa och ohälsa. Dessutom behövs kunskaper om samarbete och kommunikation, lagar och författningar samt administration. Enligt Törnquists studier får undersköterskorna denna kunskap främst genom det praktiska arbetet och dagliga samspelet (där sjuksköterskans förmåga att delegera ses som viktig i detta sammanhang) och inte genom utbildningen i första hand. Nyckelkvalifikationerna är desamma som i de andra yrkesgrupperna och värdegrunden som ska genomsyra arbetet är att omvårdnadspersonalen ska underlätta för den sjuke så att han eller hon blir frisk (Törnquist, 2006).

I flera undersökningar där man analyserat effekten av utbildning (före-efter) har man funnit att förutom direkta kunskaper och ökad kompetens i arbetets utförande, så har utbildningen höjt yrkets status. Utbildning ses som den enskilt största kvalitetshöjande faktorn. Omvårdnadspersonalen blir mer motiverad att lyckas i sitt arbete, det utförda arbetet blir av bättre kvalitet vilket i sin tur ger högre tillfredsställelse. Detta visar sig bland annat i personalens patientrelationer. En undersökning visar att utbildning ger en trygghet och vikten av att ha kunskap om sjukdomar, krishantering och samarbete poängteras. Törnquist menar att behovet av att kunna kommunicera går som en röd tråd genom alla artiklar hon läst och detta gäller såväl inom omsorgen om de äldre och funktionshindrade som inom hälso- och sjukvård. Kunskaper i kommunikation ska främst leda till ett empatiskt förhållningssätt och en ökad förståelse för dem som behöver omsorg. Kommunikationskunskaper är dock en färskvara och omvårdnadspersonalen behöver få kontinuerlig påfyllnad, i form av handledning och reflektion (Törnquist, 2006).

Personalsituationen

Flera undersökningar har visat att bland annat äldreomsorgen står inför stora utmaningar i framtiden. Antalet äldre ökar medan arbetskraften förväntas minska. Vård och omsorgsarbetet har förändrats genom tiden där omvårdnadspersonalen skall utföra en mängd olika sysslor. Det krävs därför en bred kompetens hos personalen (Hjalmarsson, Norman & Trydegård, 2004).

Endast 11 % av omvårdnadsprogrammets avgångselever säger sig vilja arbeta med äldre människor. De flesta uppger att de vill arbeta på sjukhus och främst då mottagning. Attityden till att arbeta med äldre försämrats under utbildningens gång. När eleverna började i årskurs ett uppgav en tredjedel att skälet till att de sökt utbildningen var att de ville hjälpa äldre människor. I SCB:s sysselsättningsregister kan man dock utläsa att det är 43 % av gymnasieskolans omvårdnadselever som ändå går till arbete inom äldreomsorgen. En försiktig tolkning skulle enligt Törnquist kunna vara att elevens möte med den äldre och äldreomsorgen under APU, har förändrat elevens inställning till att arbeta med äldre (Törnquist, 2006).

Undersköterskans yrkesroll har genomgått många förändringar. Trots det är de flesta instanser överens om att undersköterskor i allra högsta grad behövs. Ändå finns det för få som vill arbeta inom äldreomsorgen, det gäller både sjuksköterskor och undersköterskor enligt Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) (2002). I och med att den växande andelen äldre ökar, växer också behovet av kompetent personal. Det talas i dag mycket om bristen på sådan inom vård och omsorg. AMS tar också upp problem som uppstår i och med en allt mer kvalificerad hemsjukvård och behovet av en bättre rustad personal vad det gäller medicinska baskunskaper och kunskaper i demensvård samt rehabilitering. Det finns således ett akut rekryteringsbehov och för kommunernas del är det angeläget att lösa personalförsörjningsfrågan (AMS, 2002).

I dag saknar fyra av tio omvårdnadspersonal rätt utbildning. Arbetsmiljön och arbetsvillkoren är inte tillräckligt attraktiva för att locka fler personal till yrket. Kommunerna använder idag flera sätt att locka till sig personal. Exempel kan vara att alla skall få arbeta heltid, ökad delaktighet och bättre arbetsmiljö (SOS, 2004).

Ett sätt att underlätta rekrytering till vård- och omsorgsutbildningar är att hitta andra infallsvinklar än de rent materiella. Försök har gjorts med att påverka bland annat arbetsituationen och arbetstider för att behålla personalen genom att exempelvis införa så kallade tvättstugescheman, vilket innebär att personal får vara delaktiga till att lägga sitt eget önskeschema och istället för att fokusera på problemen skulle möjligheterna genom flexibilitet och delaktighet framhävas. I förlängningen skulle detta gynna arbetsmarknaden som då skulle förses med mer kompetent och nöjd personal (Westrin-Nord & Eiman, 2004).

SOS (2003) säger att månadsanställd personal kommer att öka från 268 300 personer år 2002 till 362 000 personer fram till år 2015 förutsatt att en halvering av timavlönad personal blir tillsvidareanställda. Den kategori man räknat på är undersköterskor, personliga assistenter, skötare, boendestödare, sjukvårdbiträde och vårdare.

Skolverket (2001) säger att det inte är möjligt att sätta sin tillit till att ungdomsskolan kommer att examinera tillräckligt många ungdomar för att täcka det kommande rekryteringsbehovet.

Skolverket refererar till Svenska kommunförbundet (1999) som har räknat ut att det skulle behöva anställas 17 000 personer per år till vård och omsorg fram till år 2010. Detta påstående belyses med statistik som visar att läsåret 2000/01, var det cirka 30 % av eleverna på omvårdnadsprogrammet, som inte erhållit avgångsbetyg (Skolverket, 2001).

De senaste årtiondena har elevgruppen som sökt till omvårdnadsprogrammet och dess föregångare genomgått en närmast total förändring. Från att tidigare varit välmotiverade och högpresterande elever som kommit in i konkurrens, är de elever vi nu ser ofta skoltrötta och svagpresterande. Elevantalet har successivt minskat och under den sista tioårsperioden har elevantalet halverats. På de flesta orter som har omvårdnadsprogrammet kommer nu alla sökanden in. Av dem som gått omvårdnadsprogrammet och börjat arbeta i vård och omsorg, är dock 83 % verksamma inom ett målyrke för sin gymnasieutbildning efter tre år, vilket ändå talar för att många av dem som gått omvårdnadsprogrammet blir vården trogna (Törnquist, 2006).

Liknande resultat har Gunnarek & Lidskog (2001) fått i sin undersökning. Där visar det sig att det är sju av de tio intervjuade före detta omvårdnadseleverna som idag arbetar inom vård- och omsorgsarbete.

Merparten av dem som utbildas för vård och omsorgsyrken får dock sin utbildning inom komvux. År 2003 deltog sammanlagt 15 443 studerande i kursen omvårdnad på komvux, samtidigt som sammanlagt 2 443 elever på omvårdnadsprogrammet slutförde sin utbildning. Även i framtiden ter sig vuxna som den mest betydelsefulla rekryteringsgruppen (Törnquist, 2003).

Framtidsutsikter för vårddyrket

Lindqvist, Mårtensson, & Wennemo (2005) säger att av de elever som gått färdigt sin utbildning på omvårdnadsprogrammet har 79 % fått arbete efter gymnasiet. Problemet, hävdar Lindqvist m fl, är således inte att hitta ett arbete, det svåra ligger i att locka elever att välja i detta fall omvårdnadsprogrammet. Det behövs därför inte bara förändringar och förbättringar av gymnasieskolans yrkesprogram utan att man också utbildar fler yrkeslärare. Som ett led i det anses det att man ska certifiera arbetsplatser för att ta emot elever då mycket talar för att praktiken på arbetsplatser har en avgörande roll för elevernas framtida yrkesroll (Lindqvist, m fl, 2005).

SOU (2004:43) säger att arbetsmarknadens framtid påvisar en sjunkande arbetslöshet. Nya arbeten skapas inom framförallt konsult och mediabranschen. Samtidigt blir vi äldre och personalbehovet inom vård och omsorg kommer också att öka. Det tunga arbetet inom vård- och omsorg, såväl fysiskt som psykiskt lockar däremot inte dagens unga. Det innebär en konflikt mellan behov och intresse. Viktigt blir då att i en snar framtid göra utbildningar inom vård och omsorg attraktiva för att locka ungdomar att välja sådana yrken. Unga pojkar i årskurs nio har sagt att reparatör, byggnadsarbetare, pilot, fartygsbefäl, polis samt chef är framtida drömyrken. Flickor i årskurs nio har sagt att frisör, någon form av vård och omsorgsarbete, ekonom, journalist eller jurist är framtidsyrken. Genom en sammanställning av ungdomarnas val av yrke finner man tre yrken i topp vilka är data, omsorg samt ekonomi. Det bör stämma till eftertanke, eftersom många inte kommer att få det yrke de vill ha. Det beror på att arbetsmarknaden förändras långsamt och att vissa yrken kräver mer yrkesutövare än andra (SOU 2004:43).

Framgångsrika projekt

I England (Avon, Gloucestershire och Wiltshire) har man framgångsrikt infört speciella rekryteringsprogram i samarbete med skolor, universitet och hälso- och sjukvård för att främja intresset för ett framtida arbete inom hälso- och sjukvård. Detta görs genom att aktivt gå ut i skolor och erbjuda arbetsplatsrelaterad praktik inom den lokala vård- och omsorgen, möjlighet att delta i olika workshops samt erbjuda betalt sommarjobb. Man vänder sig speciellt till ungdomar i åldern 14- 15 år. Ungdomar som är i skarven mellan skola och arbete erbjuds tillfälligt arbete inom vård- och omsorgsområdet. Målet och syftet med dessa åtgärder har varit att bidra till en ökad framtida personalstyrka inom hälso- och sjukvården samt att på detta sätt säkra en motiverad, kompetent och flexibel arbetskraft, nu och i framtiden www.agw-wdc.nhs.uk

I USA har man liknande projekt gjorts, där man erbjuder sjukvårdsintresserade högstadieelever sommarläger för att de ska få en inblick i hur det är att vara sjuksköterska. Man har använt sig av rollspel, diskussioner, studiebesök samt besök på den lokala sjuksköterskeskolan för att eleverna skulle få känna på hur det är att vara sjuksköterskeelev. Allt för att förbättra sjukvårdens image (Saudi medical journal 2004).

Törnquist (2006) säger att även i Boston i USA har man haft problem att rekrytera och behålla personal men genom att införa en stegvis utbildning inom äldrevården så har man nu fått det betydligt lättare att både rekrytera och behålla sin personal. Utbildningsprogrammet i form av en karriärstege är uppdelad i tre nivåer. På nivå ett får man grundläggande kunskap inom kommunikation, problemlösning, psykologisk utveckling och kritiskt tänkande. Detta är kunskap som utvecklar omvårdnadspersonalens förhållningssätt till den äldre. Efter sex månaders arbete och när personen kan arbeta i grupp, är denne behörig till nivå två. Denna nivå är två veckor lång och tar bland annat upp kunskaper om att kunna ta olika prover, såsom kapillärprover, puls och blodtryck. Dessutom lär man sig att arbeta med ADL-funktioner. Denna utbildning pågår under handledning i arbetets gång. Efter ytterligare cirka ett års arbete och med goda vitsord från arbetsledningen, är personen behörig till nivå tre. Denna utbildning är på 120 timmar teori och 120 timmar praktik. De två sista veckorna används till fördjupade studier om en speciell patientgrupp. Kunskaper som tas upp är bland annat neurologiska sjukdomar, demenssjukdomar och psykiska sjukdomar. Målsättningen är att självständigt, efter delegation från sjuksköterskan, kunna utföra arbetsuppgifter. Utifrån karriärstegenas olika nivåer kan man sammanfattningsvis säga att basen för omvårdnadspersonalens kompetens är att kunna kommunicera. Efter det kommer de rent medicintekniska kunskaperna och högst på stegen är kunskapen och förståelsen för sjukdomen (Törnquist, 2006).

Ett annorlunda projekt i regi av Landstingsförbundet, Landstinget i Gävleborg, Medicinska fakulteten vid Uppsala universitet och Hudiksvalls gymnasium inleddes 2002 på en två-årsperiod i första hand där syfte var att låta olika vårdaktörer göra sina röster hörda avseende hur man kan göra vården och vårdutbildningar mer attraktiva. Olika personalkategorier fick tala om hur de ville utvecklas och hur respektive utbildningar kan göras bättre. I detta sammanhang kan nämnas undersköterskan som önskade sig en bredare kompetens vilket enligt henne skulle ge ett roligare arbete och bättre vård. Möjligheter att kunna utvecklas i sitt yrke stod också högt på önskelistan. Landstingsrådet ville bland annat öka kompetensbredden på omvårdnadsprogrammet vilket skulle göra det mer attraktivt. Vårdhögskoleläraren önskade

fler och bättre praktikplatser som tex PRAO och APU samt fler möjligheter till vidareutbildning för alla i vården. Rektorn i Hudiksvall hänvisade till det fjärde året som lagts till som ett "traineeprogram" på försök, tillgängligt för de som klarat godkänt på omvårdnadsprogrammet. Dessa blev då projektanställda i 10 månader på 100% med avtalsenlig lön i kommunen. I Hudiksvall pågick även försök med att erbjuda sommarjobb i vården till dem som går omvårdnadsprogrammet. Praoplatser på högstadiet erbjöds också. (Landstingsförbundet, m fl, 2002).

Syfte

Syftet med vårt arbete är att undersöka elevers erfarenheter av att studera på omvårdnadsprogrammet samt att göra en kartläggning av deras framtidsplaner.

Metod

Den metod vi har använt oss av är en enkätundersökning, en empirisk studie av kvantitativ karaktär, med kvalitativa inslag. Det vill säga strukturerade och standardiserade frågor samt ett flertal öppna frågor. Vi har valt att dela in frågorna i tre block där indelningen är utifrån erfarenheter om den teoretiska delen, upplevelse av den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen samt vilka framtidsplaner eleverna har efter omvårdnadsprogrammet. Vår population är elever på omvårdnadsprogrammets årskurs tre med ett urval på tre klasser och totalt 92 elever.

Resultatet kommer att framställas i stapel- och cirkeldiagram och i löpande text.

Då vi använder oss av respondentundersökning innebär det att vi ställer samma frågor till samtliga svarspersoner och vi vill på detta sätt försöka finna ett mönster i svaren om vad ungdomar har för tankar om omvårdnadsprogrammet och vilka framtidsplaner de har (Essaiasson, 2004).

Enkät

Enkäter är enligt Trost (2001) en bra metod om det kan finnas känsliga frågor. Trost säger också att det är bra med öppna frågor där deltagarna får lämna egna synpunkter. Man kan ofta få värdefulla synpunkter som kan vara av värde i en undersökning (Trost, 2001).

Vår enkät består av 16 frågor med fasta svarsalternativ (bilaga 3). Det finns också möjlighet för deltagarna att lämna egna synpunkter. Frågorna har formulerats med utgångspunkt från vårt bakgrundsmaterial samt de tre områden våra frågeställningar baseras på.

Det vi vill ha besvarat i våra frågeställningar är:

- Elevers erfarenheter av att studera på omvårdnadsprogrammet
- Hur elever upplever den arbetsplatsförlagda delen i utbildningen
- Elevers framtidsplaner efter gymnasiet

Urval och undersökningsgrupp

Vårt urval är tre gymnasieklasser sammanlagt 92 elever. Vi har valt att göra vår undersökning på den skola där vi gjort vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU), vilket var Katrinelundsgymnasiet i Göteborg. Vi tog kontakt med lärarna genom e-post samt lämnade ut ett missivbrev (bilaga 1). Detta missivbrev överlämnades även till skolans rektor innan vi gjorde vår enkätundersökning. Med frågorna medföljde även missivbrev till eleverna (bilaga 2). För att kontrollera frågornas relevans och tydlighet, gjordes en pilotstudie med 6 respondenter från omvårdnadsprogrammet på Lärcenter i Säffle. Dessa resultat redovisas inte, då denna grupp inte stämmer överens med urvalsgruppen. Vi kunde dock konstatera att våra frågeområden fungerade för vårt syfte.

Datainsamling och genomförande

Vi valde att göra personliga besök på skolan och alla tre gick tillsammans in i respektive klassrum och presenterade oss och vår undersökning samt gav information till respondenterna. Denna information innehöll bland annat uppgifter om innehåll, konfidentialitet och frivillighet att delta. Dag 1 deltog två klasser i undersökningen och dag 2 deltog en klass. Eleverna satt kvar i klassrummen och besvarade frågorna, då vi ville att de skulle vara helt individuella svar. De fick obegränsat med tid att fylla i svaren och vi var aktiva med att vid behov förtydliga frågorna och hjälpa eleverna.

Databearbetning, analys av data och bortfall

Enkätsvaren har bearbetats i datorprogrammet Excel där stapel- och cirkeldiagram har använts för att beskriva och åskådliggöra materialet för läsaren. De resultat som framkommer av diagrammen är beskrivet i text under varje frågeområde som analyserats. Det kvalitativa materialet, det vill säga frågorna med öppna svarsalternativ, har analyserats av två personer som sammanställt, tolkat och grupperat svaren enligt de tre frågeområdena (se ovan) genom att nyckelord och meningar av vikt markerades. Frågor och svar redovisas i text under varje område (Nyberg, 2000).

Undantaget är fråga 1, som är övergripande och inleder resultatdelen, samt ”övriga synpunkter”, som redovisas sist. Till svaren på de öppna frågorna har vi valt att ta med fyra slumpvis utvalda citat, som ett förtydligande av det material vi sammanställt.

När enkäterna var insamlade räknades bortfall ut. Det var 92 deltagare som hade möjlighet att besvara enkäten. Av dessa var 16 deltagare frånvarande och sammanlagt var 76 deltagare som besvarade enkäten. Bortfall beräknades till 17 % vilket är ett bra resultat enligt Trost (2001).

Etiska övervägande

Regler om forskning som avser människor har beaktats genom SFS (2003:460). Deltagarna är upplysta om att det är frivilligt att delta i studien. Konfidentialitet och integritet har beaktats vid insamling och bearbetning av data.

Resultat

Resultatet presenteras i följande ordning:

- Erfarenheter av omvårdnadsprogrammet
- Upplevelse av arbetsplatsförlagd utbildning
- Framtidsplaner.

Data är framställt i stapeldiagram, cirkeldiagram och i löpande text. Den inledande frågan i enkäten varför deltagarna hade valt att gå på omvårdnadsprogrammet besvarades med egna ord och redovisas därför inte i diagram, utan enbart i text. Övriga frågor besvarade med egna ord framförs i text under varje frågeområde. Deltagarnas övriga synpunkter redovisas i slutet av resultatdelen i form av citat.

Varför välja omvårdnadsprogrammet?

En övervägande del av respondenterna svarade att de valt att studera på omvårdnadsprogrammet för att de vill jobba med och hjälpa människor. En stor grupp svarade att det var en väg till ett annat yrke. Exempel på detta var polis, brandman, läkare, sjuksköterska, socionom, ambulanspersonal, barnpsykolog, skolkurator och apotekare. En mindre grupp uppgav att de sökt till omvårdnadsprogrammet på grund av ett allmänt intresse och en del gick på programmet efter inrådan från annan person. Att bli färdigutbildad efter gymnasiet uppgavs också som en anledning och för några var det mer eller mindre en slump att de gick på just omvårdnadsprogrammet.

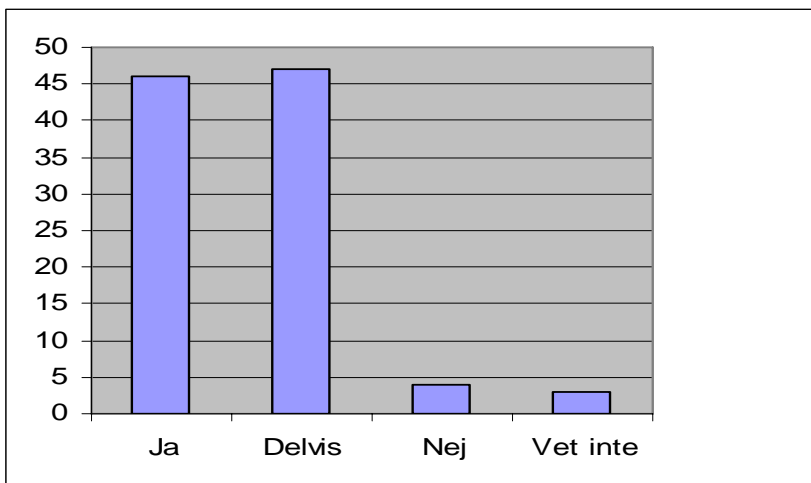
Det är ett mål på vägen till vad jag vill arbeta som. Det är en bra och användbar utbildning, som man drar nytta av hela livet.

Har hört från en massa andra om roliga ämnen, tycker om att jobba med människor.

För att jag vill hjälpa människor och jag har alltid varit intresserad av att vårda.

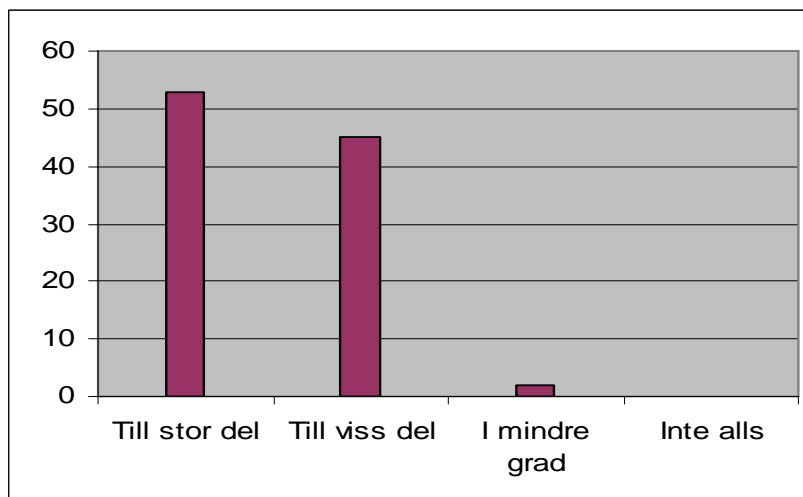
Ville bli polis och det verkade roligt och har en säker framtid.

Erfarenheter av att studera på omvårdnadsprogrammet

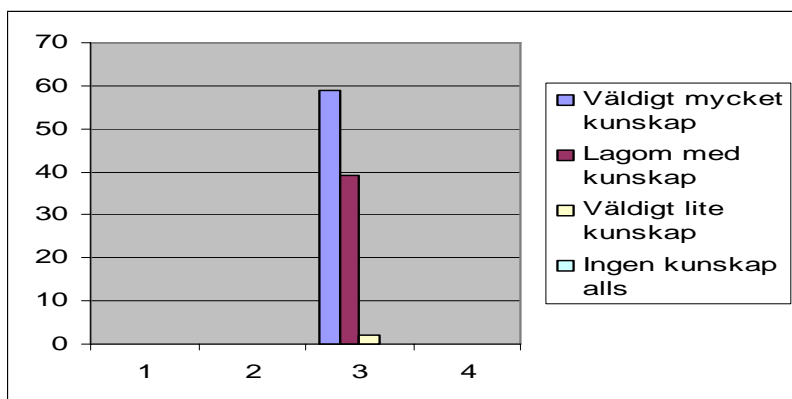
Figur 1:1 Uppfyllda förväntningar på omvårdnadsprogrammet

Av deltagarna var det 46 % som upplever att deras förväntningar på omvårdnadsprogrammet har uppfyllts och 47 % säger att deras förväntningar delvis uppfyllts. 4 % anser att deras förväntningar inte uppfyllts och 3 % vet inte (1:1).

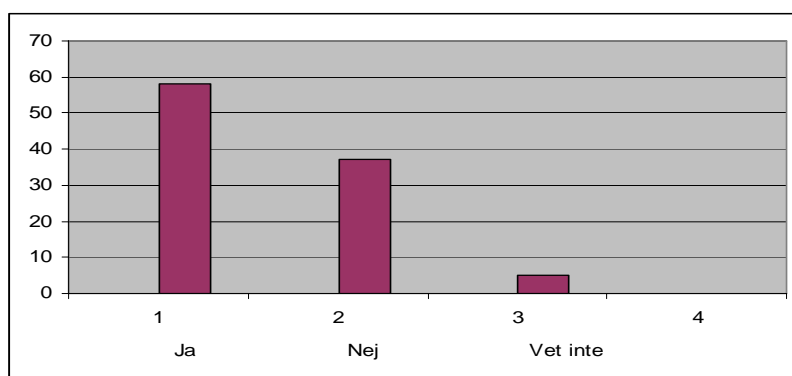
Figur 1:2 Grundläggande kunskaper för att arbeta inom vård och omsorg

Drygt hälften, dvs 53 % upplever att de fått grundläggande kunskaper för att arbeta inom ett vård och omsorgsarbete och 45 % säger att de till viss del har fått grundläggande kunskaper. 2 % ansåg att de i mindre grad har fått grundläggande kunskaper (1:2).

Figur 1:3 Ökad kunskap i kommunikation med andra människor

Deltagarna ansåg att man har fått väldigt mycket kunskap om hur man möter och kommunicerar med människor, 59% i olika omsorgssituationer medan 39 % ansåg att man fått lagom med kunskap 2 % av deltagarna har fått väldigt lite kunskap och ingen av deltagarna ansåg att man inte fått någon kunskap alls (1:3).

Figur 1:4 Förändrad värdegrund genom utbildningen

Mer än hälften av deltagarna, 58 % svarade att deras värdegrund inom vård och omsorg hade ändrats genom utbildningen. 37 % upplevde att värdegrunden inte hade ändrat sig och 5 % svarade att de inte visste om värdegrunden hade ändrat sig (1:4).

Eleverna gav också egna synpunkter på att deras värdegrund hade förändrats i och med att man studerade på omvårdnadsprogrammet. Det framkom bland annat att man såg begreppen respekt, bemötande och alla människors lika värde ur ett annat perspektiv än tidigare. Andra viktiga begrepp var kunskap och empati, som man ansåg sig ha fått mer av samt en ökad förståelse för sjuka och funktionshindrade. En del upplevde att de fått en annan självbild och utvecklats som människor.

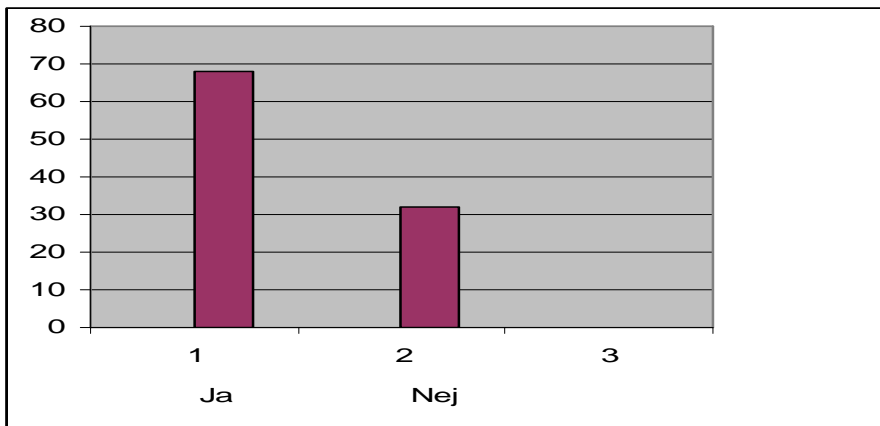
Ser individen, vet hur man bemöter personer med olika fel.

Har mognat, ser på saker på ett annat sätt.

Förstår mer om den mänskliga varelsen.

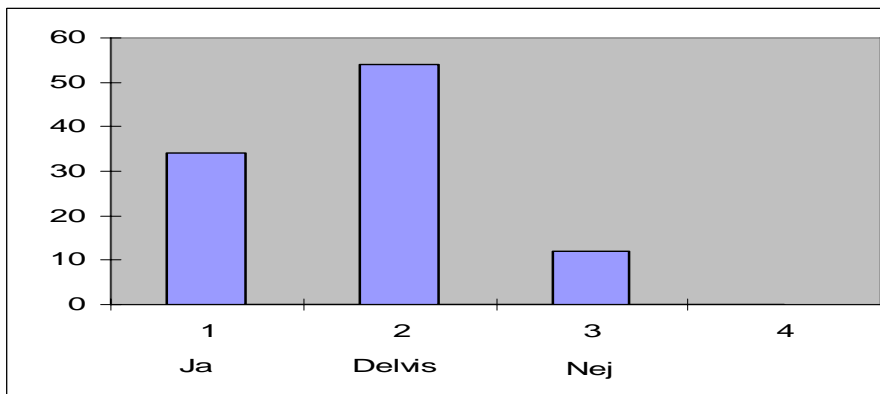
Jag har lättare att förstå människor med andra eller olika kulturer. Jag respekterar alla oberoende på var de kommer ifrån osv.

Upplevelser av den arbetsplatsförlagda utbildningen (APU)

Figur 2:1 Om 15 veckors APU är tillräckligt

Av deltagarna upplever, 68 % att 15 veckors APU är tillräcklig medan 32 % inte tycker att det är tillräckligt med 15 veckors APU (2:3).

Figur 2:2 Påverkan på APU-placering

Ungefär en tredjedel, 34 % kunde påverka sin APU-placering och 54 % kunde delvis påverka den. 12 % upplevde att inte alls kunde påverka sin APU-placering (2:2).

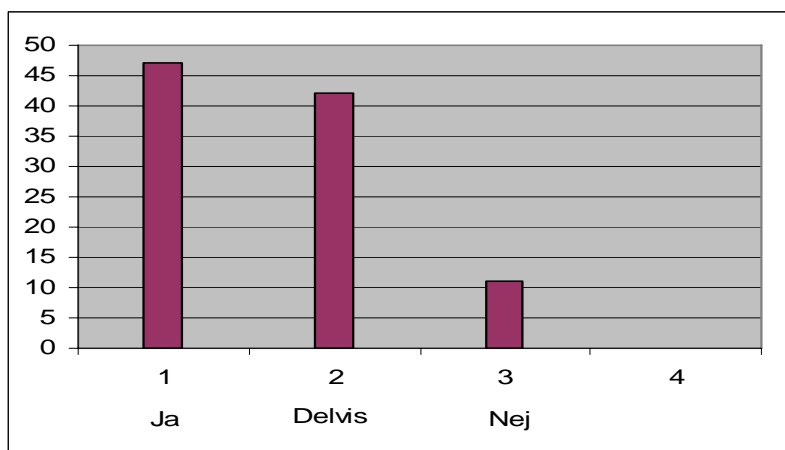
Flertalet upplever att de kommer in i arbetet på femton veckor och hinner lära sig tillräckligt mycket under denna tid. APU hjälper till att förbereda inför yrkeslivet och man får kunskap om bland annat sjukhus och äldreboende. De som svarade nej, ansåg bland annat att när man satt sig in i arbetet var det dags att sluta, att man ska vara ute längre på APU för att lära sig mer och att man lär sig mer på praktiken än i skolan.

Ja, man lär sig mer än man hade förväntat sig. Kan jobba på egen hand så småningom.

Ja, man hinner se om det passar en eller om man ska ändra framtidsplaner.

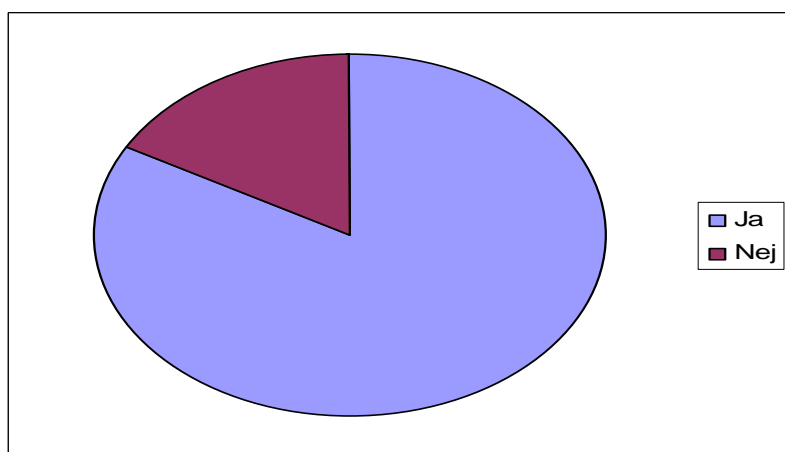
Nej, för att arbeta inom vården borde det vara mer praktik. Det är där man lär sig mest.

Nej, kunde varit mer mångsidig och individuell med fler möjligheter.

Figur 2:3 Tillräckligt med information inför APU

Nästan hälften av deltagarna, 47 % ansåg att man fick tillräckligt med information innan APU-placeringen och 42 % tyckte att man delvis fick det. 11 % av deltagare tyckte att man inte fick tillräckligt med information inför APU-placeringen (2:3)

Figur 2:4 Praktiska lektioner i skolan gav kunskap och förståelse inför APU

En stor del av deltagarna, 83 % tyckte att de praktiska lektionerna i skolan gav dem kunskap och förståelse inför APU, medan 17% ansåg att de inte gav dem förståelse inför APU (2:4).

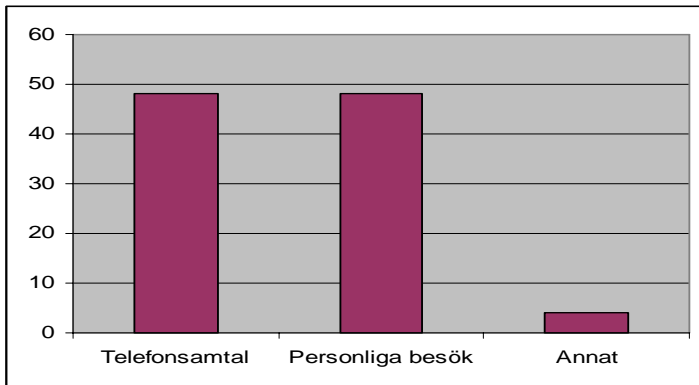
De flesta elever ansåg att de lärde sig det grundläggande på de praktiska lektionerna och att det känns tryggt att vara lite förberedd innan APU. Det är bra att ha provat och tränat lite innan. Några menade dock att de praktiska lektionerna inte kan jämföras med verkligheten och att det riktiga lär man sig på APU och där utvecklas man.

Ja, man slapp bli nervös när man väl kom dit för man visste på ett ungefär vad som skulle göras.

Ja, man lär sig hur och vad man ska göra om något händer.

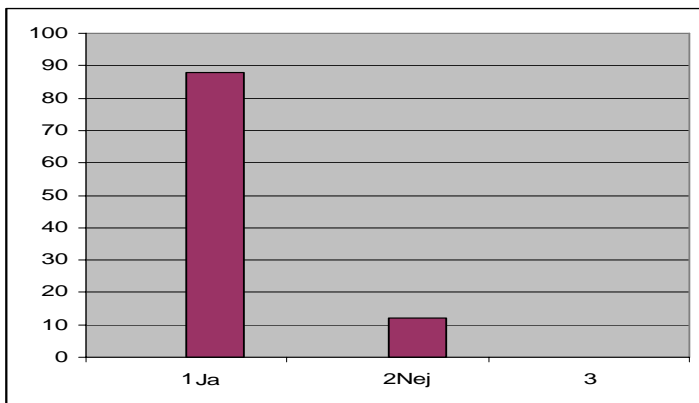
Nej, lärarna visar sätt man inte ens arbetar efter nu.

Man går igenom det bra och man får öva på varandra vilket är bra för senare när man skall arbeta med andra

Figur 2:5 Kontakt med lärare under APU

Av deltagarna hade 48 % personliga besök av en lärare under sin APU och 48 % hade telefonkontakt 4% fick av deltagarna svarade att de på något annat sätt hade kontakt med sin lärare (2:5).

Figur 2:6 Förståelse mellan teori och praktik efter APU

En större del av deltagarna, 88 % uppgav att det fått en ökad förståelse genom att praktisera teorier de lärt sig i skolan, medan 12 % uppgav att APU inte hade gett dem ökad förståelse för teorin i skolan. (2:6)

I stort sett alla respondenter upplever att de fått en ökad förståelse för både teori och praktik när de varit ute på APU. Synen på omvårdnad har förändrats och förståelsen för detta begrepp har ökat. Många menar att när man får utföra det man lärt sig praktiskt, så sitter kunskapen bättre än när man enbart läser om det. Praktiken leder också till bättre insikt. Ett par stycken upplevde att APU inte gav så mycket.

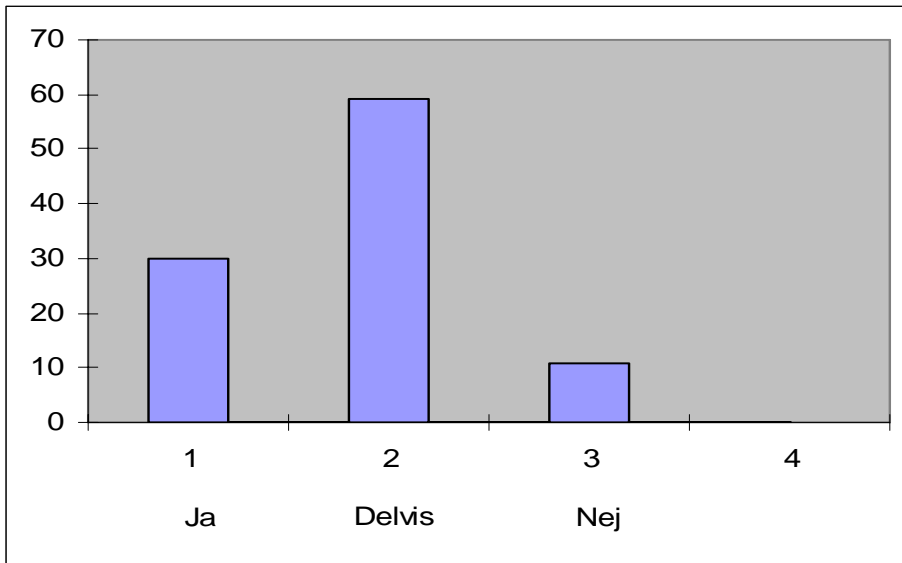
Ja, då har man något att relatera till i verkligheten. Det som sägs på lektionerna är inte bara prat.

Ja, man förstår nu vad omvårdnad står för. Innan APU:n tyckte man bara att det är ju bara att försöka behandla de äldre med respekt men under APU:n så förstår man att det är så mycket mer.

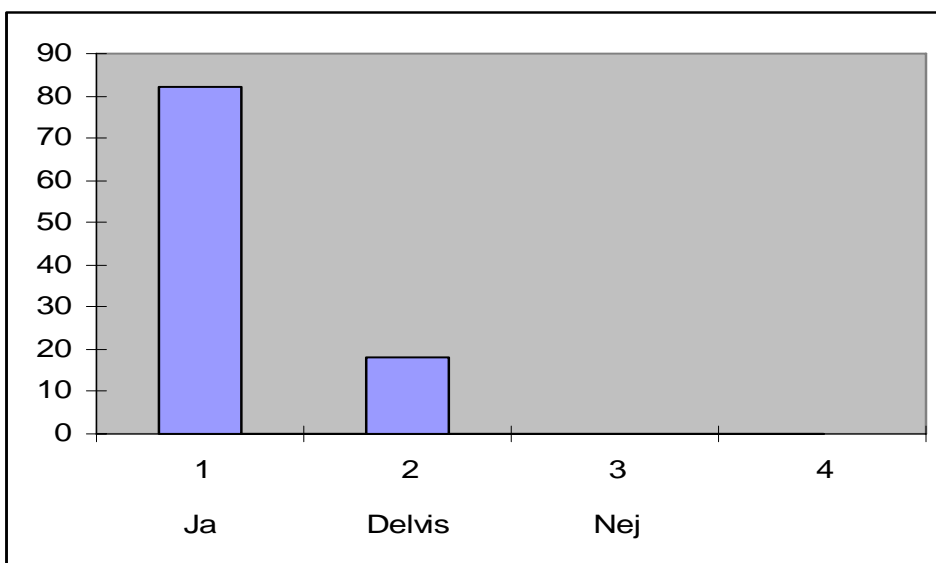
Ja, för man har varit med om sakerna på "riktigt" och inte bara läst om det.

Ja, jag har fått mer kunskap och förståelse för människor och det är jag glad för.

Framtidsplaner för elever på omvårdnadsprogrammet

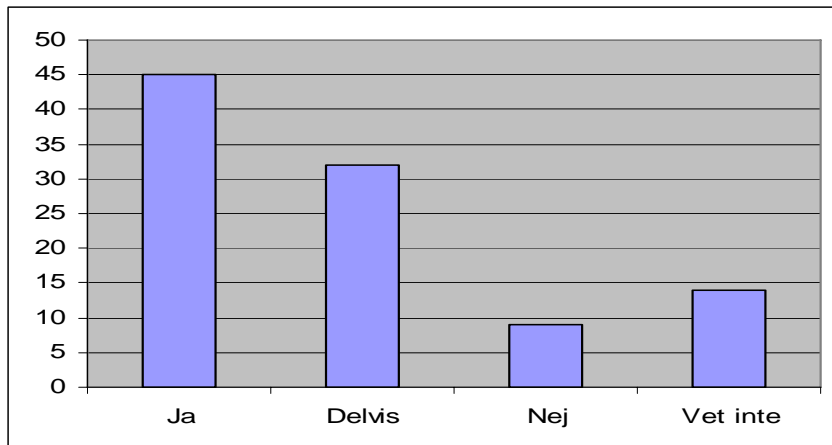
Figur 3:1 Kännedom om arbetsmarknaden inom vård och omsorg inom den närmaste framtiden

Figur 3:2 Möjlighet till arbete inom vård och omsorg efter gymnasiet

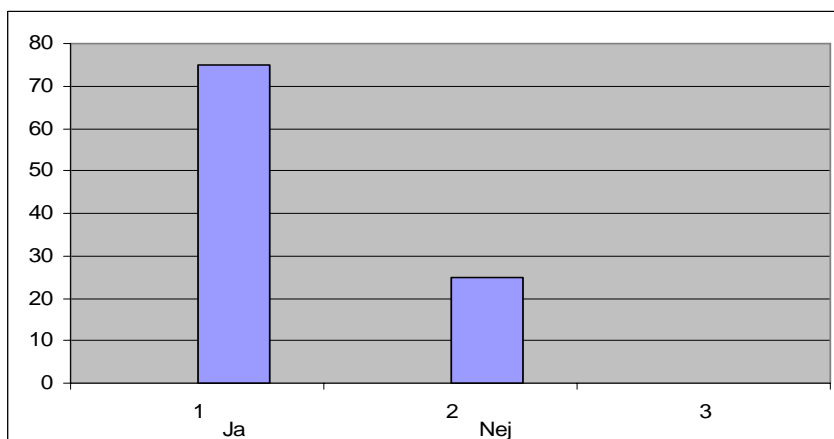
Upptill 30 % av deltagarna känner till hur arbetsmarknaden ser ut i framtiden inom vård och omsorg, medan 59 % uppger att de delvis känner till framtidsutsikterna inom arbetsmarknaden. 11 % känner inte hur arbetsmarknaden ser ut i framtiden inom vård och omsorg.(3:1)

En stor del av deltagarna, 82 % tror att det finns en möjlighet att få arbete inom vård och omsorg inom den närmaste framtiden och 18 % tror delvis att de kan få ett arbete inom vård och omsorg. Ingen av deltagarna tror att det inte kan få ett arbete inom vård och omsorg den närmaste framtiden (3:2).

Figur 3:3 Viljan att arbeta inom vård och omsorg i framtiden

Deltagarna svarade att 45 % kommer att vilja arbeta inom vård och omsorg i framtiden och 32 % tror delvis att de kommer att arbeta inom vård och omsorg. 9 % av deltagare svarade nej på frågan att vilja arbeta inom vård och omsorg och 14% av deltagarna vet inte om de kommer att arbeta inom vård och omsorg. (3:3)

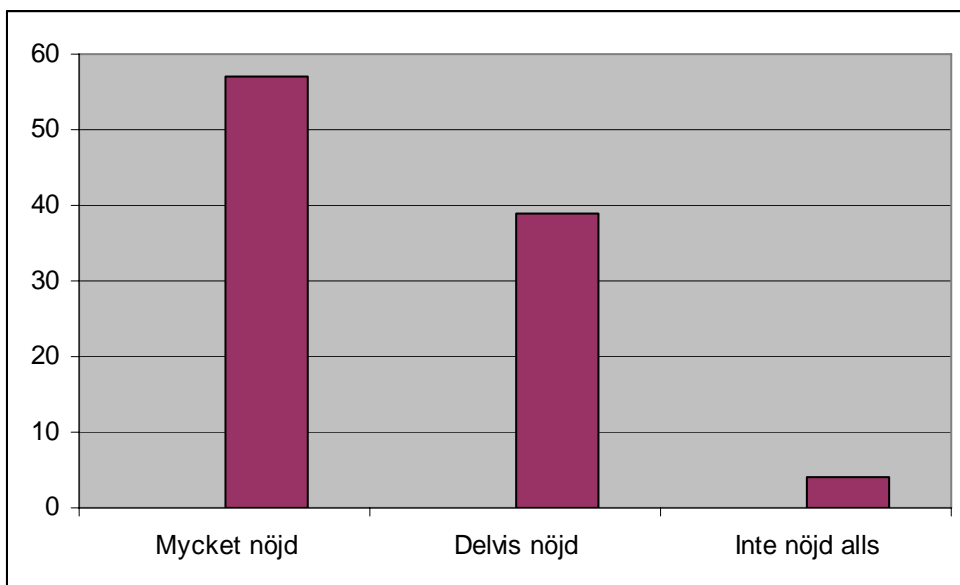

Figur 3:4 Funderingar över att studera till något annat yrke

En stor del av deltagarna, 75 % har någon gång funderat över att studera till något annat yrke och 25 % har inte funderat över att studera till något annat yrke i framtiden (3:4)

Flera av deltagarna har funderingar på att arbeta i yrken som ligger inom ramen för vård och omsorg, som till exempel sjuksköterska, barnmorska, socionom, psykolog, barnläkare, mentalsjuksköterska, operationssjuksköterska, barnsjukvårdare, ambulanssjukvårdare och tandsköterska. Övriga yrken som de funderat över är spårvagnsförare, frisör, brandman, lärare, lastbilschaufför, polis, säljare, egen företagare, datakonsult, räddningstjänst, polishundförare, hudterapeut, kassörska och tolk samt inom branscher som hotell, restaurang, teater, affär, verkstad och något med djur.

Figur 3:5 Hur nöjd man är att man valt att gå på omvårdnadsprogrammet

Mer än hälften av deltagarna, 57 % är mycket nöjda över att gå på omvårdnadsprogrammet medan 39 % är delvis nöjda. 4 % är inte alls nöjda (3:5).

Redovisning av deltagarnas övriga synpunkter

Det var inte många av undersökningssdeltagarna som lämnade övriga synpunkter. De som skrev övriga synpunkter var övervägande positiva till att studera på omvårdnadsprogrammet.

De flesta som skrivit egna kommentarer har varit från nöjda elever.

Jag tycker att omvårdnadsprogrammet har blivit stämplat till det program man läser om man bara vill bli undersköterska. Jag tycker att man borde visa att det är mer än så och att man har flera möjligheter.

Jag är supernöjd att jag fick mitt tredje val, omvårdnadsprogrammet är så otroligt bra och lärt mig massa som jag kommer ha nytta av i framtiden.

Det är bra att vara ett yrke redan när man är 19-20 år.

Framtiden när det gäller möjligheter att få jobb känns hyfsat trygg för min del.

Det är ett ok program inte jättebra, inte jättedåligt.

Metoddiskussion

Den metod vi använt oss av är både av kvantitativ och kvalitativ karaktär. Vi upplever att det har varit en fördel då det inte bara har gett svar på frågan *hur* utan också på *varför* i vissa sammanhang. Vi delade ut enkäterna i klassrummet och fick på så vis ett högt deltagande i vår undersökning, endast 17 % bortfall. Vår slutsats är att det var en bra metod att använda sig av. På frågan om värdegrunden hade förändrats under utbildningen svarade 37 % att den inte hade ändrats, medan 58 % svarade att den hade ändrats och 5 % visste inte om värdegrunden hade ändrats. Vi hade inte med något svarsalternativ vet inte, utan det var något som deltagarna skrev själva och som växte fram under vår databearbetning. Vid eftertanke var det en fråga som kanske var svår att svara på och vi hade kunnat formulera den på ett annorlunda sätt. De som svarade nej på frågan hade kanske redan den värdegrund som utbildningen utgår från. Det är en central del i utbildningen och det hade varit intressant att på ett tydligare sätt fått reda på hur många av eleverna som tagit till sig den värdegrund som utbildningen vilar på.

Resultatdiskussion

Eleverna som studerar på omvårdnadsprogrammet går där av olika anledningar. En övervägande stor del har valt utbildningen för att de vill jobba med och hjälpa människor. Att över 90 procent svarar att programmet helt eller delvis har uppfyllt deras förväntningar måste ses som ett gott betyg till skolan. De flesta anser sig också ha fått grundläggande kunskaper i vård och omsorg samt kommunikation och bemötande. Kommunikation är enligt Törnquist (2006) en viktig kunskap, bland annat när det gäller empatisk förmåga och förståelse för dem som behöver omsorg. Drygt hälften anser att deras värdegrund förändrats och man upplever både en förändring hos sig själv, en mognad och en förändrad syn på andra människor. Den värdegrund som skolan ska förmedla bygger på människors lika värde, mänsklig värdighet och välbefinnande och detta är en central begynnelsepunkt för arbete inom vård och omsorg (Skolverket, 2000). Resultatet visar att även om man är en av dem som inte tror sig vilja arbeta i vård och omsorg, så har skolan ändå gett dem en värdegrund som stärker dem som människor. Det är tillfredsställande att se att skolan till stor del lyckats förmedla dessa värden.

Det är intressant att se att cirka två tredjedelar av eleverna upplever att minimiantalet 15 veckor för APU är tillräckligt. Enligt flera skolor och arbetsplatser anses 15 veckor vara för lite. De flesta elever var nöjda eller delvis nöjda med den information man fått innan APU. Enligt arbetsgivarorganisationen Almega (Johnsson & Assermark, 2003) är eleverna dåligt förberedda på vad som ska ingå i APU och även programansvariga på Sveriges gymnasieskolor efterlyser bättre APU och mer samverkan mellan skola/arbetsliv. De praktiska lektionerna är viktiga och ger de flesta elever kunskap och förståelse inför APU. Några upplevde dock att dessa inte riktigt stämde överens med verkligheten. Denna uppfattning delar även de elever som deltog i djupintervjuer i Gunnared och Lidskogs (2001) undersökning. Frågor som inställer sig är; Kan det ha att göra med att eleverna upplevs som dåligt förberedda? Hur uppdaterad är undervisningen? När det gäller yrkeslärares APU-besök, så uppgav knappt hälften av eleverna att de haft besök av en lärare under APU-perioden. Att lärarna kommer på besök anser arbetsplatserna (Johnsson & Assermark, 2003) vara viktigt och den åsikten uttrycks även av Myndigheten för skolutveckling (2006). De programansvariga på skolorna efterlyser däremot en ökad aktivitet/ökat engagemang från arbetslivet. Alla parter är överens om att det behövs en förbättrad samverkan men inte hur det ska gå till. Läroplanen (Lpf 94) trycker också på att ett bra samarbete mellan skola och arbetsliv är av avgörande betydelse för den yrkesförberedande utbildningens kvalitet. Almega

(Johnsson & Assermark, 2003) går så långt att de menar att en dåligt genomförd APU kan verka avskräckande för eleven och Törnquist (2006) gör i sin studie en liknande tolkning när det gäller elevers dalande intresse för äldreomsorgen. I stort sett alla elever svarade att APU gett dem en ökad förståelse för teorin i skolan och det svaret gav även eleverna på Consensus Vård och Hälso- och gymnasium i sin utvärdering. Det vi kommit fram till är alltså att ett fungerande och engagerat samarbete mellan skola och arbetsliv ger bättre kvalitet på såväl undervisning som APU. Här ingår det en förbättrad handledarutbildning samt APU-besökande lärare. Vid dessa tillfällen skulle information och kunskap om skola respektive arbetsplatser kunna utbytas mellan de bägge yrkeskategorierna, i uppdaterande syfte. Det händer mycket både i arbetsliv och skola som det gäller att hålla sig à jour med. Arbetslivet måste se till att eleverna får en APU-period med struktur och kvalitet, för att främja intresset för vård och omsorg. En del skolor kan nu erbjuda APU utomlands www.katrineholm.se och det kan vara ett sätt att skapa intresse och kontakter över nationsgränser, vilket ingår som en del i utbildningen, enligt Skolverket (2000).

En tredjedel av eleverna känner till hur arbetsmarkanden ser ut inom den närmaste framtiden men knappt hälften säger sig vilja arbeta inom vård och omsorg. För en del är omvårdnadsprogrammet en bit på vägen till något annat. Så många som sjuttiofem procent har någon gång funderat på att studera till något annat yrke. Med tanke på hur framtidens arbetsmarknad ser ut, så är det dystra siffror. Studier visar att färre och färre ungdomar utbildas inom vård och omsorg medan komvux står för en betydligt större andel vuxenutbildade (Törnquist, 2006) Många av de som studerar på komvux är i medelåldern och kanske kommer att arbeta i 20-25 år. Vad händer sedan om trenden fortsätter och behovet av arbetskraft ökar samtidigt som alltför få ungdomar vill arbeta inom vård och omsorg?

De flesta elever i vår undersökning som går omvårdnadsprogrammet är nöjda eller delvis nöjda. En liten andel är inte alls nöjda. Hur får man alla elever att bli nöjda och fler elever att söka? Det är inte brist på arbete inom vård och omsorg som är det stora problemet och gör att färre ungdomar väljer omvårdnadsprogrammet. Problemet är alltså att få personer att söka till omvårdnadsprogrammet och att få ungdomar till att vilja arbeta inom vård och omsorg. Är det ett bredare utbud, fler valmöjligheter som krävs? (Landstingsförbundet m fl, 2002) På drottning Blankas gymnasium i Varberg erbjuds t ex inriktningar som SPA-terapeut och Räddningstjänst på omvårdnadsprogrammet. Kan de vara utbildningar i flera steg och på olika nivåer (Törnquist, 2006) eller kanske fler möjligheter att avancera och utvecklas i sitt yrke?

Vår slutsats är att inställningen till och statusen på omvårdnadsprogrammet och arbete inom vård och omsorg på olika sätt måste höjas. Vårt påstående stöds av Törnqvist studie som visar att utbildning ses som den enskilt största kvalitetshöjande faktorn när det gäller att höja statusen inom yrket. Vår uppfattning är också att samverkan skola/arbetsliv och APU är viktiga faktorer för att behålla elevernas intresse för yrket. Detta påstående styrks av flera olika studier i Törnquist (2006) litteraturgenomgång.

Vår undersökning visar att eleverna på Katrinelundsgymnasiet var förhållandevis nöjda med sin utbildning på omvårdnadsprogrammet, trots att knappt hälften säger sig sedan vilja arbeta inom vård och omsorg. Det skulle vara intressant att göra ytterligare studier på fler skolor för att göra en jämförelse olika skolor emellan. Får vi liknande resultat på andra skolor visar detta tydligt att det måste ske en förändring för att klara av det kommande rekryteringsbehovet av vård och omsorgspersonal.

Referenser

www.almega.se, 061220

www.agw-wdc.nhs.uk 06-12-19

Arbetsmarknadsstyrelsen. (2002:3). *Den framtida personalförsörjningen inom vård och omsorg, tillgång och rekryteringsbehov till år 2015*

Consensus Vård och Hälsogymnasium. (2005) *Kvalitetsredovisning för år 2004-2005 enligt förordningen om kvalitetsredovisning (2001:649) samt Lunds kommuns UVP*, Lund

Drottning Blankas gymnasieskola. info@dbgy.se

Esaiasson P, Gilljam M, Oscarsson H, Wägnerud L. (2006) *Metodpraktikan*. Vällingby, Norstedts juridik AB

Gunnarek A, Lidskog A. (2001). *Vad har skolan gett? – Hur några före detta elever upplever de kunskaper de tillägnat sig på Omvårdnadsprogrammet*. Fördjupningsarbete, institutionen för Vårdpedagogik, Göteborgs universitet

www.grutbildning.to/skola_arbetsliv 061216

Göteborgs stad utbildning. (2006). Informationsbroschyr.

Hjalmarsson, I, Norman, E & Trydegård G-B. (2004:2). *Om man skall vara stöttepelare åt andra måste man stå stadigt själv*. Rapport, Stiftelsen, Stockholms stads äldrecentrum.

Johnsson, B & Assermark, G. (2003). Synpunkter från Almega angående Gymnasiekommitténs betänkande.

Landstingsförbundet, (2002). *I huvudet på patienter, politiker, vårdpersonal, IT-folk & vårdutbildare*.

Lpf. (1994) 1.2. .Gemensamma uppgifter för den frivilliga skolformen.

www.Katrineholm.se, Ellwynska skolan/APU,061126

Lindqvist, U. Mårtensson, K & Wennemo. I.(2005). *Felinriktad yrkesutbildning ger brist på industriarbete*. Rapport Landsorganisationen.

Myndigheten för skolutveckling. (2003). *Betänkandet åtta vägar till kunskap*. En ny struktur för gymnasiskolan.

Myndighet för skolutveckling. (2006). *Samverkan gymnasieskola – arbetsliv, Bara ha eller bra att ha?*

Nyberg, R. (2000) *Skriv vetenskapliga uppsatser och avhandlingar med stöd av IT och Internet*. Lund: Studentlitteratur.

Saudi medical journal (2004). *Knowledge, attitudes and intentions of high school student towards the nursing profession in Riyadh city South Arabia*. Medical Service Department Saudi Arabian, Armed Forces, Ministry of Defence And Aviation.

SFS (2003:460). Lag om etikprövning av forskning som avser människor.

www.skolverket.se

Skolverket, *Gymnasieförordningen* (1992:394).

Skolverket (2000). Omvårdnadsprogrammet Gy 2000.

Skolverket (2001) *Villkor och vägar*.

SOS (2004-103-10). Investera nu. *Handlingsplan för kompetensförsörjning inom vård och omsorg*.

SOS (2003-131-24) *Yrkeskunnande lärande och utveckling inom vård och omsorg*

SOU (2004:43). *Den könsuppdelade arbetsmarknaden*

SOS (2003-131-21) *Kompetensförsörjning inom vård och omsorg om äldre och funktionshindrade*

Trost, J. (2001). Enkätboken.

Törnquist, A. (2006). *Vård och omsorgsassistenters kompetens*. En litteraturgenomgång. Socialstyrelsen. Arikelnr: 2006-123-39

Westin-Nord, M. & Eiman, R. *Nya arbetstidsmodeller I kommunernas äldreomsorg. För vem och varför?* Rapport (2004:20). Arbetslivsinstitutet.

www.stn.edu.stockholm.se, St Görans gymnasium,061126

(Bilaga 1)

Till rektor och berörda lärare på omvårdnadsprogrammet, Katrinelunds gymnasieskola i Göteborg

Vi är tre studenter som studerar till vårdlärare vid Göteborgs universitet. I utbildningen ingår det att skriva ett examensarbete där vi valt att skriva om elevers erfarenheter av att studera på omvårdnadsprogrammet och deras framtidsvisioner.

Vi skulle vara mycket tacksamma om vi får tillstånd att genomföra en enkätundersökning för elever i årskurs tre på omvårdnadsprogrammet. Elevernas medverkan är givetvis frivillig. Forskningsetiska krav som innebär konfidentialitet och integritet beaktas vid insamling av materialet och bearbetning av data. Enkätsvaren förstörs efter avslutat sammanställning av studien.

Bifogar frågeformuläret så att du kan ta del av det innan du ger oss tillstånd till undersökningen.

Vänliga hälsningar

Eva Björklund Tfn 0300-64886
e-post e.bjorklund@globalnet.net

Catarina Lundberg
Tfn 053215514
e-post 431lundberg@telia.com

Gunilla Svanström
Tfn 0532-71993
e-post gunilla_svanstrom@hotmail.com

Handledare: Gerd Martinsson
Sahlgrenska akademien vid
Göteborgs universitet. Institutionen för
Vårdvetenskap och hälsa
Tfn 031-7732350
e-post gerd.martinsson@fhs.gu.se

Till dig som studerar på omvårdnadsprogrammet i årskurs tre. (Bilaga 2)

Vi är tre studenter som studerar till vårdlärare vid Göteborgs universitet. I utbildningen ingår det att skriva ett examensarbete där vi valt att skriva om elevers erfarenheter av att studera på omvårdnadsprogrammet och deras framtidsvisioner.

Vi skulle vara mycket tacksamma om du skulle vilja delta i denna studie genom att besvara bifogad enkät. Din medverkan är givetvis frivillig. Forskningsetiska krav som innebär konfidentialitet och integritet beaktas vid insamling av materialet och bearbetning av data. Enkätsvaren förstörs efter avslutat sammanställning av studien.

Vår uppsats beräknas vara klar i januari 2007 och som tack för hjälpen skickar vi ett exemplar till er så att ni kan ta del av vårt resultat

Tack än en gång

Vänliga hälsningar

Eva Björklund Tfn 0300-64886
e-post e.bjorklund@globalnet.net

Catarina Lundberg
Tfn 053215514
e-post 431lundberg@telia.com

Handledare: Gerd Martinsson
Sahlgrenska akademien vid
Göteborgs universitet. Institutionen för
Vårdvetenskap och hälsa
Tfn 031-7732350
e-post gerd.martinsson@fhs.gu.se

Gunilla Svanström
Tfn 0532-71993
e-post gunilla_svanstrom@hotmail.com

Tack för att du medverkar och besvarar följande frågor. Den första delen av enkätfrågorna (fråga 1-5) handlar om dina erfarenheter av att studera på omvårdnadsprogrammet. Den andra delen av enkäten (fråga 6-11) består av frågor som handlar om den arbetsplatsförlagda (APU) delen i din utbildning och den tredje delen (fråga 12-16) tar upp dina framtidsplaner efter gymnasiet.

Om du har mer att tillägga, är vi tacksamma om du skriver dina synpunkter på baksidan, om det inte får plats på de streckade raderna i enkäten.

1. Varför valde du att studera på omvårdnadsprogrammet?

.....
.....
.....

2. Har dina förväntningar på omvårdnadsprogrammet uppfyllts?

- Ja
- Delvis
- Nej
- Vet inte

3. Upplever du att du fått grundläggande kunskaper för att kunna arbeta i verksamheter inom hälso- och sjukvård samt vård och omsorg?

- Till stor del
- Till viss del
- I mindre grad
- Inte alls

4. Har du fått ökade kunskaper hur man möter och kommunicerar med människor i olika vård och omsorgssituationer?

- Väldigt mycket kunskap
- Lagom med kunskap
- Väldigt lite kunskap
- Ingen kunskap alls

5. Utbildningen utgår från en värdegrund som betonar människors lika värde, mänsklig värdighet och välbefinnande. Upplever du att din värdegrund har ändrats under utbildningen?

- Ja
- Nej

Om du svarat ja, i så fall på vilket sätt?

.....
.....
.....

6. På gymnasiet yrkesförberedande program skall eleverna vara ute på arbetsplatsförlagd utbildning (APU) under totalt 15 veckor under studietiden. Tycker du att denna tidsperiod är tillräcklig?

- Ja
  - Nej
- Berätta varför

.....

.....

.....

7. Har du kunnat påverka din APU-placering?

- Ja
- Delvis
- Nej

8. Tycker du att du fick tillräckligt med information om din APU-placering innan du kom dit?

- Ja
- Delvis
- Nej

9. Tycker du de praktiska lektionerna i skolan gav dig kunskap och förståelse inför APU?

- Ja
  - Nej
- Berätta varför

.....

.....

.....

.....

10. Hur höll din lärare kontakt med dig under praktiken?

- Telefonsamtal
- Personliga besök
- Annat.....

11. Har APU-perioden hjälpt dig att bättre förstå teorin i skolan?

- Ja
- Nej
- Berätta varför

.....

.....

.....

.....

12.Känner du till hur arbetsmarknaden ser ut för din yrkesgrupp inom den närmaste framtiden?

- Ja
- Delvis
- Nej

13.Tror du att det är möjligt att få ett arbete inom vård och omsorg efter du har gått ut gymnasiet?

- Ja
- Delvis
- Nej

14.Kommer du att vilja arbeta i ditt yrkesområde i framtiden?

- Ja
- Delvis
- Nej
- Vet inte

15Har du funderat på att studera vidare till något annat yrke i framtiden?

- Ja
- Nej

Om du svarat ja, berätta i så fall vilket yrke

.....

16.Är du nöjd med att du valt att gå på omvårdnadsprogrammet?

- Mycket nöjd
- Delvis nöjd
- Inte alls nöjd

Lämna gärna övriga synpunkter angående dina svar på detta frågeformulär

.....
.....
.....
.....
.....

Tack för dina svar

Catarina, Eva och Gunilla

